

Přemýšlím o věcech dřív, než začnou existovat

S designérem Janem Padnosem (1967) o tom, zda se považuje spíše za umělce nebo za konstruktéra a co je v tomto oboru jeho cílem, o knihovnách z rezavé oceli, návrzích lavíček, radosti spojené s uznáním od konkrétního zákazníka i o individualismu v osobním životě a minimalismu v práci.

Kdy a jak jste se poprvé setkal s designem?

Vlastě náhodou. Ale všechny náhody jsou, myslím si, dané předem. Ke mně všechno dochází poněkud opožděně. Na střední škole jsem si kreslil domečky, bavila mě architektura. Když mně bylo šestnáct, přestěhovali jsme se z Plzně do Třebíče, odkud pocházeli moji rodiče. Nelíbilo se mi tam, protože jsem chtěl jít do Prahy studovat architekturu. Ale šanci na přijetí tehdy měl jeden ze sedmi osmi zájemců. Protože jsem na tom nebyl nejlépe ani politicky, vzdal jsem to. Bez obtíží mě vzali na strojárnu. S diplomem v kapse jsem se vrátil do Třebíče. Už bylo po listopadu osmdesát devět. Chtěl jsem cestovat. Stal jsem se kapitánem na jachtě, pracoval pro cestovní kanceláře. Pak jsem náhodou viděl inzerát, že pražská pobočka holandské firmy zabývající se tvorbou interiérů přijme obchodníka. Napsal jsem jim, že za měsíc budu volný. Počkali, a pak mě přijali jako interiérového designéra. V tom oboru jsem neměl žádné zkušenosti, přesto mi věřili.

Objevil jsem svět designu a chytl mě to. Dostal jsem se do světa, leccos jsem poznal a tak dále. Jak je ale vidět, k práci, která mě dnes živí, jsem se dostal souhrou náhod. Když jsem jako interiérový

k němu dostat. Ve smyslu obecných kritérií vlastně zůstávám amatérem. Nikdo za mnou nepřišel s nabídkou práce designéra automobilů, praček, vysavačů nebo něčeho takového. Nezbyvá mi, než být sám sobě nejen návrhárem, ale i technologem. Musím se zabývat způsoby, jak je možné nápad přeměnit v hotovou, fungující a dobře vypadající věc.

V které oblasti designu působíte především?

Dělám to, co umím vymyslet i zhmotnit. Především nábytek.

V nábytku často používáte ocel. Je v tom souvislost s vaším původním strojírenským zaměřením?

Ano, je. Ale i praktické okolnosti. Dosažitelnost materiálů na Vysočině, kde mám výrobní kontakty, a schopnost lidí ty materiály dobře zpracovat do originálních tvarů.

Jste například autorem knihoven z „rezavé“ oceli. O nich se hodně psalo v odborném tisku a obecně jsou považovány za vaše, takřka jisté, poznávací znamení.

O co příjemnější by bylo sedět v ateliéru a posílat ven nákresy smělych nápadů...

To je rozhodně cíl. Zatím k němu jen mířím, ale snad je na dohled. Když chci návrh vidět v užité skutečnosti, stávám se spolupracujícím dělníkem. Jistě to není norma, zajisté to není běžný způsob návrhářské práce, ale u mě tomu tak je.

U nábytku vytváříte jen jedinečné kusy, nebo je-li zákaznický zájem, přistupujete i k vícekusovým souborům až k sériím?

Odvisí to od zájmu. Většinou jde o konkrétní zakázku, tedy o jednotlivé kusy. Zákazník zpravidla volí, co se mu hodí do konkrétního interiéru, takže určitý model může být vyroben vícekrát, ale ve variantách, nikdy úplně totožný. Třeba u některých modelů lze modifikovat rozměr. Na sklad už vyrábím velmi málo.

Považujete sám sebe spíše za konstruktivistu nebo minimalistu? Prvky jednoho i druhého se ve vašich návrzích zjevně vyskytují.

Vždy mně jde o jednoduchost. Tu akcentuji. Osobním založením jsem rozhodně minimalista. Projevuje se to především tím, že mám velmi málo osobních věcí. Nemám rád hromadění předmětů, k životu jich opravdu potřebuji nemnoho. Všelijaké haraburdí a rozličné cetky, to přímo nesnáším. Když se budu muset stěhovat, vystačím si s kufrům.

Tak přistupujete ke všemu? Jste minimalistou i ve vztahu k lidem, v počtu přátel, ve způsobu komunikace, v nazírání kulturního prostoru?

Rozhodně se netoulám po večírcích, to raději pracuji. A přátelím se s lidmi, které považuji za skutečné přátele. S některými lidmi si nemám co říci, tak jsem někdy raději sám.

Rozumím-li tomu dobře, jste individualista? A může individualista prožít opravdovou, euforickou radost z úspěchu, tak jak ji zakoušejí třeba romantikové nebo extroverti?

V tomto necítím mezi nimi a mnou žádný rozdíl. Jsem sólista, méně komunikativní, rozhodně

Kolik vašich domů už stojí?

Deset. Většinou v Praze. Několik dalších je v různých fázích rozestavenosti.

Jsou to stavby pro běžného klienta, nebo nesou ve své původnosti záměrný luxus?

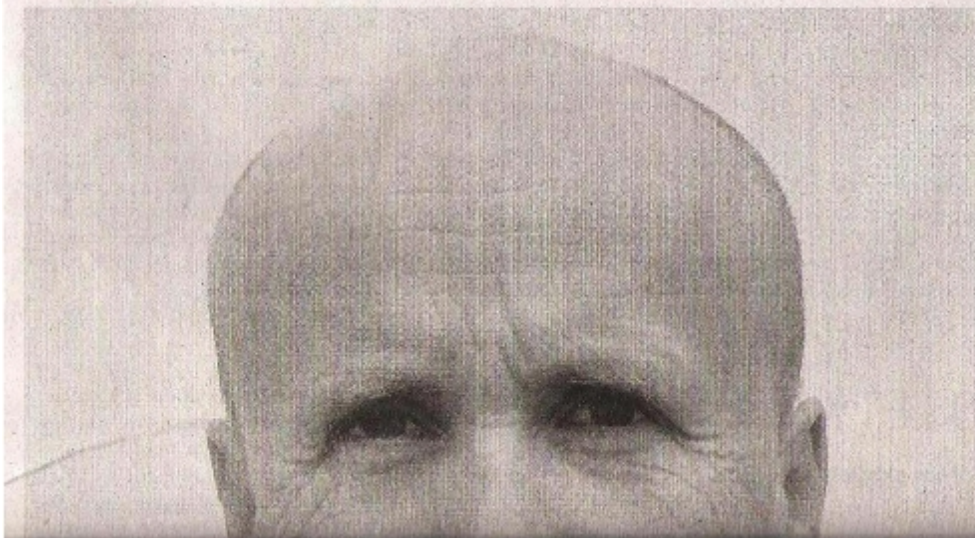
Svou jednoduchostí, vzdáleně připomínající funkcionalismus třicátých let minulého století, jsou docela obvyklé. Také nehledám zbytečně exkluzivní materiály. Pro kvalitní dům není nutné utratit spoustu peněz, je možné jej postavit z běžných materiálů, když se dobře použijí. Pro každého klienta navrhuji specifický dům. Ty domy jsou si vzájemně možná něčím podobné, ale žádný se neopakuje.

Na jaké výši jsou vaše domy technicky?

Snažím se, aby byly co nejlépe. Nesnáším plýtvání energií, to mně přímo vadí. Takže kvalitní izolace, sluneční kolektory, tepelné čerpadlo, topení ve stěnách a podobné věci.

Mám na jazyku otázku, zda vaše domy jsou na první pohled hezké, ale vím, že „hezký“ není estetická kategorie. Věci jsou krásné, či krásné nejsou. Tedy, v jakém poměru jsou vaše domy ke kráse?

Snažím se, aby byly pravdivé, jednoduché a čitelné. I když se zdánlivá vizuální jednoduchost je někdy technicky docela komplikovaná. Mám rád, když použité materiály prostupují celým domem, vnitřek souvisí s vnějším vzhledem. Radši udělám jedno obrovské okno než pět malých. Snažím se o propojení interiéru a exteriéru, ale ne samoučelně, pouze pro efekt. Snažím se prosklené plochy řešit tak, aby v létě interiér nepřehřivaly a v zimě ho alespoň trochu temperovaly. Zase to souvisí s komfortem, ale také s minimální spotřebou energie. Snažím se ty domy dělat logicky a maximálně využít pozitiv konkrétního pozemku. A co je logické a přirozené, je vždy svým způsobem krásné. V tom souhlasím s někdejší výrokem Adolfa Loose. Myslím si, že když se člověk snaží o nějaké krásno pro krásno, tak to dopadne špatně.

Nemám rád hromadění předmětů, k životu jich opravdu potřebuji nemnoho. Všechny jaké haraburdi a rozličné cetky, to přímo nesnáším. Když se budu muset stěhovat, vystačím si s kufrem.

Foto Jan Dočekal

designér nastupoval, měl jsem o té práci jen velmi malé tušení.

Designu jste se tedy začal věnovat s jistým zpožděním. Změna oboru a časový posun, to byly jistě nevýhody. Na druhé straně jste však nebyl ani dost málo zatížen minulostí, mohl jste brát jen ze sebe. To je jistě pozitivní.

Mně se to těžko posuzuje. Důležité asi je, že se v designu stále cítím jako konstruktér, nikoliv abstraktní umělec. Na designu mě zajímá třeba to, jak vtipně spojit dva materiály, jak snadno vyrobit zajímavý tvar.

Nemám kontakty v průmyslovém designu, proto jej nedělám. Ne, že by mě nelákal, ale neumím se

Tyto knihovny byly ve své době něčím novým, snad původním. Hned jak se objevila první, bylo to v roce 1998 a o dva roky později byla publikována, objevilo se v tisku mínění, že je unikátní. Byl to příjemný pocit.

Jaké je přesné označení materiálu, který jste použil?

Nic zvláštního. Ocelový plech, jehož korodování jsem urychlil intenzivním poléváním. Povrch jsem nalakoval, aby nešpinil. Od počátku si vlastní nápady sám realizuji. Ne až do té míry, že bych hobloval prkna nebo řezal plech, ale montáže se vždycky účastním i vlastníma rukama.

nejsem okamžitě s každým kamarád. Ale nejsem uzavřený. Mám rodinu. A práce mne pochopitelně dost často vede k profesnímu bytí s lidmi. Jinak bych v komerční oblasti neměl žádnou šanci. Ale je tu ještě jiná a dost podstatná věc. Zaujetí prací má pro mne i jistý filosofický rozměr, v jehož dimenzích je rovněž, sice nepřímo, ale nikoliv s menším významem, obsažena mezilidská komunikace. Cítím naplnění, když můj design, tedy předmět, který jej nese, se stane samozřejmou součástí zákaznickova života. A protože, o tom už byla řeč, jde v mé práci většinou o jediné kusy, tak je s tím ve velké míře spojen konkrétní člověk, s nímž jsem se setkal, jehož si dokážu kdykoliv vybavit v mysli. Snad si mohu dovolit mínění, že tedy jde výlučně o tvůrčí práci a o reflexi její užítelnosti, tvaru, barvy, jejího souhrnného smyslu. To vnímám jako štěstí, jehož by se mně jistě nedostalo, kdybych žil v odtažitě ateliérové uzavřenosti.

V té souvislosti připomeňme, co už vlastně bylo řečeno jinými slovy, že váš design má skrz svoji výlučnost příznivce ve specifické zákaznické interiérech.

Je to tak. Nejvíce příznivě nachází, ať se jedná o knihovny, pohovky, stolky nebo závěsné zásobníky CD, mezi lidmi, kteří jsou mi, jak se pokaždé ukáže, nazíráním blízcí.

Lze tedy usoudit, že máte zpětnou vazbu, že víte, jak se vaším věcem, tedy musí se říci duchovně vaším, žije v prostředí, do něhož byly vloženy.

Vím a těší mě to. V mnoha případech mohu onu zpětnou vazbu označit za důsledek otevřené spojitosti autora a vlastníka. Vím, kde který kus mého nábytku „bydlí“, a když by mně majitel chtěl cokoli povědět, ví, kde mě najde. Říkám to proto, že sběratel umění může koupit obraz v galerii a třeba se nikdy nesetká s jeho tvůrcem, mé kontakty s většinou klientů jsou v tomto smyslu bezprostřední.

V posledních letech navrhuje také rodinné domy, což je práce docela jiné povahy. Specifická, ale též velikost tvůrčí svobody tu má zvláštní akcent.

Dům je teď pro mne drogou. Měl bych dělat něco jiného, ale všechno jde stranou, dům mě baví a nad návrhy sedím dny a noci. Kreativní volnost v tom samozřejmě je, ale vždy pracuji pro zákazníka a plním jeho přání. Moje svoboda je v tom, spojit všechny jeho požadavky chytrým způsobem dohromady, do funkční podoby.

Dům je pro vás, jak jste řekli, drogou. Co vyvolává tytéž emoce v designu?

V současné době věnuji návrhům městského mobiliáře více času než nábytku. Chytily mě lavičky...

Lavičky?

Ano, obyčejné lavičky. Ale snažím se je navrhovat tak, aby byly modernější, trvanlivější, pohodlnější a snad i výtvarně čistější, než je obvyklé. V maximálně jednoduchých konstrukcích kombinuji dřevo s kovem. Dávám jim jména – Triga, Quadra, Ypsilon... Už jich je dvanact druhů. Některé jen v prototypu, polovina druhů se ale i vyrábí. Z hlediska četnosti je to moje nejrozšířenější věc. Například v lázeňském parku v Poděbradech jich stojí přes sto padesát.

Co vás nejčastěji přivádí k radostnému naplnění?

Děje se tak s každou věcí, kterou vymyslím, a když je vyrobena, je přesně taková, jakou jsem ji předem namodeloval ve 3D počítačovém programu a ještě předtím jsem ji viděl se všemi detaily v mysli. Je vyrobena a dokonale funguje. To je pro mne naplnění až po okraj. Snad to nebude znít nepřijatelně nadsazené, když to řeknu v opačném smyslu: přemyslím o věcech dřív, než začnou existovat. Jejich předmětná skutečnost je většinou s tou vidinou prakticky totožná.

Máte ve vnímání rozsahu tvůrčího experimentu vědomí hranic?

Jistě. Myslím, že vím, kam až mohu zajít, že poznám, kde končí funkce a začíná samoučelnost. Ale například v současném interiérovém designu, zdá se, je dovoleno úplně všechno, naprostý nevкус se vydává za solidní práci. Měřítka jsou pohyblivá. Nekritizují to, ale konstatovat to jistě mohu. Zejména spousta rádob odborných médií vydává naprostý brak za něco kvalitního, hodného následování. A pak to tak přijme laická veřejnost.

Je ještě něco, co vás oslovuje, čemu rád věnujete volný čas?

V prvé řadě své dvouleté děti. Dále mám rád pohyb v přírodě, hory, kolo. Odpočívat je nutné.

Čeho byste chtěl ještě dosáhnout?

Už jsme o tom mluvili v jiné souvislosti. Abych nemusel nic vyrábět. Abych mohl produkovat jen myšlenky. To je asi cílem každého designéra. Dnes v této zemi je to ale spíš cíl docela vzdálený.

JAN DOČEKAL